

UNIWERSYTET MEDYCZNY

W LUBLINIE

SAMODZIELNA PRACOWNIA EPIDEMIOLOGII

Wydział Nauk o Zdrowiu

Kierownik: dr hab. n. med. Paweł Kalinowski

20-081 LUBLIN, ul. Staszica 4/6 tel. (48) 81-448-69-42

O C E N A

rozprawy doktorskiej **lek. Pauliny Paciej-Gołębiowskiej**,
Tytuł rozprawy: **Utracone lata życia w wyniku zgonów przedwczesnych
spowodowanych chorobami układu trawiennego w Polsce
w latach 2000-2014**

Promotor: Prof. dr hab. n. med. Irena Maniecka-Bryła

Promotor pomocniczy: dr hab. n. o zdr. Małgorzata Pikala

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska lek. Pauliny Paciej-Gołębiowskiej, pod tytułem jak wyżej, jest opracowaniem liczącym 115 stron, z 87 pozycjami piśmiennictwa, 7 rycinami i 6 tabelami oraz 4 załącznikami. Podstawę Rozprawy Doktorskiej stanowią zamieszczone w załączniku oryginalne publikacje dotyczące tematu pracy, w liczbie 7, których współautorem jest kandydatka do stopnia doktora nauk medycznych. Publikacje te cechuje współczynnik wpływu $IF=7,817$ i 121 punktów według wykazu czasopism MNiSW. Ponadto załączono streszczenia pracy w języku polskim i angielskim.

Jak słusznie Autorka zauważa w pierwszym zdaniu wstępu do swojej rozprawy, obecnie choroby układu trawiennego są piątą z kolei, najważniejszą przyczyną zgonów w populacji polskiej. O ich znaczeniu dla sytuacji zdrowotnej Polaków świadczy też to, iż z udziałem równym 7,6%, według najnowszych danych publikowanych przez NIZP-PZH, są również piątą z kolei przyczyną hospitalizacji w naszym kraju, a w przedziale wiekowym 25-64 lata nawet 4., przed chorobami układu oddechowego. Stanowią znaczącą przyczynę absencji chorobowej i ponoszonych kosztów leczenia stacjonarnego i ambulatoryjnego. Oprócz tylko czynników ekonomicznych jest też problem zarówno ekonomiczny jak i zarazem zdrowotny i społeczny przedwczesnej umieralności z powodu tej grupy chorób. Temu właśnie problemowi poświęcone są badania zebrane w formie rozprawy na stopień doktora nauk. Dlatego temat

badania podjęty przez Autorkę uważam za bardzo ważny i aktualny z punktu widzenia naukowego i praktycznej aktywności na polu medycyny i zdrowia publicznego.

Całość rozprawy podzielona jest na część wstępną, cel badań, materiał i metodologię badań oraz wykaz publikacji wchodzących w skład rozprawy doktorskiej, omówienie najważniejszych wyników badań opublikowanych w wyżej wymienionych publikacjach wraz z ich dyskusją, jak również wnioski, streszczenia i piśmiennictwo oraz załączniki. Taki układ pracy jest logiczny i ułatwia zapoznanie się z treścią rozprawy i wynikami badań.

W części wstępnej rozprawy lek. Paulina Paciej-Gołębiowska zwięźle przedstawiła sytuację epidemiologiczną chorób układu pokarmowego w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej ocenianą za pomocą wskaźników zgonów. Następnie zaprezentowała najczęściej używane w celu opisu sytuacji zdrowotnej, klasyczne wskaźniki zgonów oraz najnowszy, oparty nie tylko na liczbie zgonów ale jednocześnie biorący pod uwagę wiek, w którym następuje zgon, czyli wskaźnik utraconych lat życia wraz z najczęstszymi jego modyfikacjami, biorącymi pod uwagę różne metody szacowania długości życia w populacjach. Te właśnie wskaźniki stanowią narzędzie opisu utraconych lat życia w publikacjach będących wynikami analiz i badań Autorki i jej zespołu.

Celem badań lek. Pauliny Paciej-Gołębiowskiej była ocena zmian w natężeniu zjawiska przedwczesnej umieralności z powodu chorób układu trawiennego w Polsce w latach 2000-2014 z podziałem na etiologię nowotworową i nienowotworową oraz przedstawienie społeczno-ekonomicznych czynników ryzyka występujących u zmarłych z powodu chorób układu trawiennego. Cel pracy jest prawidłowo opracowany, a postawione sobie cele szczegółowe umożliwiają ocenę trendów epidemiologicznych umieralności z powodu chorób układu trawiennego na przestrzeni 15 lat i wyznaczenie społeczno-ekonomicznych czynników ryzyka przedwczesnego zgonu z tych przyczyn.

Materiałem badawczym były udostępnione przez Główny Urząd Statystyczny informacje zawarte w kartach zgonu 629 tysięcy osób zmarłych w latach 2000-2014 z powodu chorób układu trawiennego i nowotworów narządów trawiennych w Polsce. Dane te poddano standaryzacji porównując z referencyjną populacją europejską z 2013 roku, a następnie używając miernika - Standardowych Utraconych Oczekiwanych Lat Życia (SEYLL) z jego modyfikacjami na 10 tys. ludności oraz na jednostkowy zgon, dokonano analizy trendów czasowych i oceny zmian procentowych rocznych i okresowych wybranych jednostek chorobowych. Z narzędzi badawczych użytych do analiz oprócz wyżej wymienionych użyto również narzędzia udostępnione przez Amerykański Krajowy Instytut ds. Nowotworów. Badania i użyte w nich

narzędzia uzyskały aprobatę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Łodzi.

Wyniki badań zostały opublikowane w postaci 7 publikacji w czasopismach krajowych i zagranicznych w latach 2016-2019. Autorzy opublikowanych prac wykazali, iż wskaźnik utraconych lat życia jest cennym narzędziem oceny stanu zdrowia populacji i jego zastosowanie w ocenie następstw chorób układu trawiennego było jak najbardziej zasadne i znalazło uznanie recenzentów i redaktorów czasopism naukowych. Wskaźnik ten obliczony dla chorób nowotworowych narządów układu trawiennego w analizowanym okresie zwiększał się, szczególnie w przypadku nowotworów trzustki i jelita grubego. Podobny trend obserwowano dla chorób nienowotworowych układu trawiennego do 2008 roku, a następnie następowało zmniejszanie się wskaźnika SEYLL w naszym kraju. W tej grupie chorób zwraca uwagę problem zgonów z powodu chorób wątroby, zarówno spowodowanych spożyciem alkoholu (alkoholowa choroba wątroby) jak i zwłóknieniem i marskością. Autorzy wykazali, iż wzrost poziomu wykształcenia ujemnie koreluje z wartościami utraconych lat życia. Ponadto zamieszkanie w miastach, płeć męska, nieaktywność zawodowa i status cywilny po rozwodzie lub wdowi zwiększają liczbę utraconych lat życia.

W interesującej, bardzo wnikliwej, a zarazem zwięzłej Dyskusji Autorka przedstawiła wyniki badań własnych i porównała je z badaniami innych autorów. Szczegółowo omówiła główne przyczyny zaobserwowanych trendów epidemiologicznych utraconych lat życia w naszym kraju na tle realizowanej w Polsce strategii zwalczania chorób nowotworowych i ogólnie sytuacji zdrowotnej Polaków. Tak dojrzałe naukowo, kompleksowe omówienie wyników badań własnych dotyczących tego problemu zdrowotnego pozwala Recenzentowi pozytywnie ocenić dojrzałość naukową lek. Pauliny Paciej-Gołębiowskiej.

Wnioski w liczbie 4 pogrupowane są tematycznie według założonych sobie przez Autorkę celów badań. Wnioski prawidłowo podsumowują otrzymane w toku badań wyniki i wymieniają najważniejsze zaobserwowane trendy czasowe utraconych lat życia. W opinii recenzenta we wniosku 4. Sformułowanie "grupy nieuprzywilejowane" należałoby zastąpić powszechnie używanym określeniem „grupy ryzyka”.

Dobrze dobrane piśmiennictwo obejmuje 87 pozycji i zawiera większość prac dotyczących zagadnienia wiedzy o poruszanych w publikacjach aspektach dotyczących chorób układu trawiennego, jakie ukazały się w naszym kraju w ostatnich latach i wiele pozycji zagranicznych. Zwraca uwagę aktualność piśmiennictwa – bardzo niewiele pozycji pochodzi sprzed 2010 roku. Jest to tylko część piśmiennictwa, z którym zapoznała się Autorka przygotowując

publikacje do druku w czasopismach, ogółem w pracach stanowiących podstawę rozprawy zacytowano 224 pozycji piśmiennictwa. Wybór piśmiennictwa i determinacja Autorki, by jak najpełniej przedstawić czytelnikowi badane przez siebie zagadnienie, zasługują na uznanie.

Przesłana mi do recenzji rozprawa została opracowana na podstawie 7 publikacji dotyczących zagadnienia utraconych lat życia z powodu chorób układu trawiennego. Badania zostały wykonane przez zespół badawczy z Uniwersytetu Medycznego w Łodzi i nie są samodzielną pracą Autorki rozprawy. Jednakże we wszystkich tych publikacjach lek. Paulina Paciej-Gołębiowska jest pierwszym autorem i według jej oświadczenia wkład w powstanie każdej pracy wyniósł co najmniej 60%, a więc był wysoki i uzasadniał pierwszą pozycję w składzie autorów manuskryptu. Pozostali członkowie zespołu badawczego zgodnie potwierdzili wysoki udział lek. Pauliny Paciej-Gołębiowskiej w procesie powstawania publikacji. Obejmował on interpretację wyników badań, analizy statystyczne, przegląd piśmiennictwa, przygotowanie manuskryptu i korespondencję z redakcjami czasopism. Zrozumiałe jest, że nie obejmował zaprojektowania badań i nadzoru nad ich wykonaniem, zarezerwowanego dla Promotora pracy. Jako recenzent wysoko oceniam udział kandydatki do stopnia doktora nauk w powstaniu przedstawionych do oceny manuskryptów i uważam że są to wartościowe publikacje. Potwierdza to liczba cytowań tych prac wykazana na dzień 5.03.2020 przez bazę Scopus, wynosząca 10 cytowań. Ta liczba zapewne wzrośnie, bo 3 z 7 wykazanych prac, opublikowane w czasopismach zagranicznych mających wskaźnik Impact Factor równy prawie 2 i więcej, ukazały się w druku w 2018 i 2019 roku a więc stosunkowo niedawno. Pozytywnie także oceniam wykonane badania i ich wartość naukową. Jest to kompleksowe, dobrze zaplanowane i starannie wykonane badanie ważnego problemu jakim jest przedwczesna umieralność z powodu chorób układu trawiennego w populacji polskiej. Na uznanie zasługuje fakt, że Autorzy podjęli się trudnego zadania analiz przyczyn zgonów, standaryzacji wskaźników i ich interpretacji w długim przedziale czasowym. Wyniki ich badań przy większościowym udziale Kandydatki do stopnia naukowego, stanowią ważną pozycję w dziedzinie nauk medycznych.

Z uwag, jakie nasunęły mi się podczas lektury rozprawy podniósł bym wcześniej już poruszoną kwestię używania określenia „grupa nieuprzywilejowana” i „nieuprzywilejowanie” z jakiegoś powodu. Uważam, że określenia grupa ryzyka i czynniki ryzyka jest bardziej powszechne i zrozumiałe w publikacjach naukowych. Oprócz tego mam uwagę i pytanie do Autorki, na które mam nadzieję udzieli odpowiedzi podczas publicznej debaty nad rozprawą, a mianowicie jak ocenia otrzymane wyniki dotyczące czynników

socjo-ekonomicznych wysokiego ryzyka przedwczesnego zgonu z powodu chorób układu trawiennego. Wpływ czynnika związanego z wykształceniem jest bezdyskusyjny, ale stan cywilny i aktywność zawodowa silnie korelują z wzrastającym wiekiem pacjentów, który to według ryciny nr 1 w pracy opublikowanej w British Medical Journal jest jednym z głównych czynników ryzyka zgonu z powodu chorób układu trawiennego.

Wyżej wymieniona uwaga nie zmienia oczywiście mojej generalnej oceny przedstawionego w formie rozprawy doktorskiej osiągnięcia naukowego. W moim przekonaniu lek. Paulina Paciej-Gołębiowska, wraz z zespołem, osiągnęła zamierzony cel swoich badań, prawidłowo przeprowadziła badanie z zastosowaniem właściwych metod badawczych, dokładnie zinterpretowała wyniki badań, a opublikowane rezultaty są cenne zarówno z punktu widzenia poznawczego, naukowego jak i aplikacyjnego do wykorzystania przez innych badaczy i osoby mające wpływ na politykę zdrowotną w naszym kraju. Biorąc zaś pod uwagę dobry poziom naukowy publikacji będących podstawą rozprawy doktorskiej, dojrzałe dyskusje, profesjonalizm analiz statystycznych i ich interpretacji, uważam, że jest są to wartościowe osiągnięcia naukowe.

Z uwagi na powyższe, uważam, że przedstawiona rozprawa, pod tytułem jak na wstępie, spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim w świetle Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (z późniejszymi zmianami) i na tej podstawie składam do Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wniosek o dopuszczenie **lek. Pauliny Paciej-Gołębiowskiej** do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Równocześnie oceniając bardzo wysoko przedstawioną dysertację i biorąc pod uwagę:

- metodologię i zastosowane narzędzia badawcze,
- staranne opracowanie statystyczne otrzymanych wyników,
- efekty badań opublikowane w czasopismach zagranicznych,

pragnę również przedstawić Wysokiej Radzie wniosek o jej wyróżnienie.

Lublin, dnia 11.03.2020

KIEROWNIK
Samodzielnej Pracowni Epidemiologii
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Dr hab. n. med. Paweł Kalinowski